

Биология и здравно образование – X клас
Второ равнище

Очаквани резултати		Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядро на учебното съдържание	Стандарти и очаквани резултати на ниво учебна програма	Теми и очаквани резултати /по теми/	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности на ниво програма	Възможности за междупредметни връзки
Ядро № 1. Многоклетъчен организъм /мезосистема, структура и процеси/	<p>Стандарт 1. Описва и представя схематично основните структури, свойства и функции на мезосистемата.</p> <ul style="list-style-type: none"> Характеризира в определена последователност чрез текст и схема елементите на мезосистема по структура и функция. Определя по съществени признаци принадлежност към даден елемент на мезосистемата. <p>Стандарт 2. Дефинира основните генетични понятия, закони и закономерности.</p> <ul style="list-style-type: none"> Определя по съществени признаци генетични понятия, закони и закономерности. Използва генетични закономерности при решаване на задачи. 	<p>Тема 1. Равнища на организация на многоклетъчния организъм:</p> <ul style="list-style-type: none"> Дефинира равнищата на организация на мезосистемата. Сравнява по структура и функция основните равнища на организация на мезосистемата. Сравнява по устройство една и съща система при различни групи животни. Сравнява групи организми по основните жизнени процеси. Илюстрира с примери връзката между структура и функция на всяко от равнищата на мезосистемата <p>Тема 2. Наследственост и изменчивост:</p> <ul style="list-style-type: none"> Дефинира законите на Мендел, генотип, фенотип, типове и видове изменчивост. Представя развитието на хромозомната теорията за наследствеността. Обяснява и представя схематично алелни и неалелни взаимодействия 	<p>Мезосистема</p> <p>Наследственост Изменчивост Генотип Фенотип Алел Взаимодействие на гените</p>	<p><u>На учениците се дава възможност да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Наблюдават микроскопски препарати, схеми, модели. Решават генетични задачи и работят със символи. Изучават методи за изследване при човека. Разчитат схеми, таблици, графики. Изказват мнения за общия произход и родствените връзки на животните и човека. Работят с научнопопулярна и научна литература. Работят в група и дискутират хипотези за произхода на живота на Земята, произхода на човека 	<p><u>На учениците се дава възможност да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Прилагат знания от математика при решаване на генетични задачи. Осъзнават връзката между етика и генетичен експеримент.

<p>Ядро № 2. Биологична еволюция</p>	<p>Стандарт 3. Сравнява групи многоклетъчни организми по основни жизнени процеси.</p> <ul style="list-style-type: none"> Избира основания за сравнение на организми и ги подрежда в еволюционен ред. Определя общо и различно между групи организми по основни жизнени процеси. <p>Стандарт 4. Анализира връзки между наследственост, изменчивост и еволюция.</p> <ul style="list-style-type: none"> Установява причинно-следствени връзки между структура и функция в цялостния организъм. Анализира в еволюционен план връзката: структура – функция. <p>Стандарт 1. Описва и привежда аргументи относно хипотези за произхода на живота на Земята, теории за еволюцията.</p> <ul style="list-style-type: none"> Проследява развитието на еволюционната идея. <p>Стандарт 2. Дефинира основни понятия, свързани с видообразуване и пътища на еволюционния</p>	<p>/пълно и непълно доминиране, кодоминиране, летално взаимодействие, комплементарно, епистатично и полимерно взаимодействие.</p> <ul style="list-style-type: none"> Анализира резултати от различни видове кръстосване по фенотип и по генотип. Изброява и обосновава причини за наследствени болести при човека. <p>Тема 3. Индивидуално развитие:</p> <ul style="list-style-type: none"> Дефинира онтогенеза и всеки от етапите ѝ; филогенеза. Изброява и илюстрира с примери етапите на индивидуалното развитие при животните. Описва и сравнява етапите на индивидуалното развитие и стадията на зародишното развитие при животните и човека. Характеризира стадията на следзародишното развитие. Установява взаимоотношение между фактори на средата и нормалното протичане на индивидуалното развитие при човека. <p>Тема 1. Произход на живота на Земята:</p> <ul style="list-style-type: none"> Представя различни хипотези за произхода на живота на Земята и привежда аргументи за и против. <p>Тема 2. Еволюция на организмите:</p> <p>2.1. Теория на Дарвин за еволюцията на организмите</p> <ul style="list-style-type: none"> Привежда примери, използвани от Дарвин в подкрепа на 	<p>Наследствени болести при човека Мутации Детерминирани на пола</p> <p>Индивидуално развитие Гаметогенеза Онтогенеза Филогенеза Биогенетичен закон Зародиш</p>	<p>и единния произход на трите раси.</p> <ul style="list-style-type: none"> Разработват писмен материал /доклад, есе/ по дадени тема и ориентири. 	<ul style="list-style-type: none"> Прилагат знания от химия при описание на абиогенния произход на живота. Прилагат знания за изотопи при
--	--	--	---	--	---

	<p>процес.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Определя по съществени признаци понятия, характеризиращи еволюцията на организмите. 	<p>еволюционната му идея.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аргументира чрез примери / от теорията на Дарвин/ ролята на половия отбор за еволюцията. • Сравнява по значимост за еволюцията посочените от Дарвин процеси. <p>2.2. Съвременна теория за еволюцията:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дефинира основни понятия /видообразуване, основни насоки и пътища на еволюционния процес/. • Сравнява по избрани признаци типове видообразуване, микро- и макроеволюция ; дивергенция, конвергенция и паралелизъм , идиоадаптация, ароморфоза и катаморфоза. • Илюстрира с примери от растителния и животинския свят основните пътища на биологичния прогрес , микроevoluzione и макроеволюция, дивергенция, конвергенция и паралелизъм. • Привежда доказателства за действието на естествения отбор при сега съществуващи видове. <p>2.3. Еволюция на човека</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проследява в хронологичен ред палеонтологичната история на човека. • Характеризира и представя схематично мястото на човека в организмовия свят. • Изказва хипотези за еволюцията на човека и расите. • Доказва принадлежността на трите раси към вида Homo sapiens. <p>2.4. Доказателства за еволюцията</p>	<p>Полов отбор</p> <p>Конвергенция Паралелизъм Дивергенция Микроеволюционни процеси Видообразуване Макроеволюция Насоки на Еволюционния процес Пътища на биологичния прогрес</p> <p>Антропогенеза</p> <p>Раса</p>		<p>описание на методи за определяне на геологична възраст.</p> <p>Расизъм /философия/</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прилагат знания от философия, психология и етика при доказване на позиция за произход на раси и расизъм. • Прилагат знания за релеф и
--	---	--	---	--	--

<p>Ядро № 3. Наблюдения, експерименти, изследвания</p>	<p>Стандарт 1. Моделира структури и процеси на ниво организъм.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изгражда модели на процеси от индивидуалното развитие при растения, животни и човек. • Изгражда по дадени признаци модели на мутации, видообразуване и еволюция на организмите. 	<ul style="list-style-type: none"> • Изброява групи доказателства за еволюцията на организмовия свят и илюстрира с примери. 	<p>Ръководни вкаменелости Изкопаеми преходни форми Филогенетични редове Хомологни органи Аналогни органи Рудиментарни органи Борба за съществуване</p>		<p>климат при описание на различните геологични времена.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прилагат историче-ски знания при характеризиране на общество-но-икономически условия по времето на Дарвин.
---	--	--	--	--	---